

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА
Факультет економіки і підприємництва
Кафедра економічної теорії

Методичні матеріали, завдання і вказівки для
підготовки до семінарських занять
З ДИСЦИПЛІНИ «МАКРОЕКОНОМІКА»
СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТУ
ЕКОНОМІКИ І ПІДПРИЄМНИЦТВА

Напрямок підготовки:

- 6.030504 «Економіка підприємства»,***
- 6.030505 «Управління персоналом та економіка праці»***
- 6.030507 «Маркетинг»,***
- 6.030508 «Фінанси і кредит»,***
- 6.030509 «Облік і аудит»***

Методичні вказівки для підготовки до семінарських занять з дисципліни «МАКРОЕКОНОМІКА» укладено на підставі робочої програми напряму підготовки 6.030504 «Економіка підприємства», 6.030505 «Управління персоналом та економіка праці», 6.030507 «Маркетинг», 6.030508 «Фінанси і кредит», 6.030509 «Облік і аудит», яка розроблена на основі типової робочої програми спеціальності.

Укладач:

д.е.н, доцент кафедри економічної теорії _____ О.Г. Пенькова

(підпис)

Рецензенти:

Курмаєв П.Ю., д.е.н., професор кафедри економіки підприємства, фінансів та фінансово-економічної безпеки Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Мальований М.І., к.е.н., доцент кафедри фінансів і кредиту Уманського національного університету садівництва

ЗМІСТ

Вступ	4
Структура навчальної дисципліни за модульною системою	5
Розподіл балів, присвоюваних студентам при вивченні дисципліни «Макроекономіка».....	6
Порядок підготовки студента до семінарського заняття	7
Плани семінарських занять	7
Рекомендована література.....	34

ВСТУП

Макроекономіка є складовою частиною економічної теорії і має за мету надати студентам базові теоретичні знання та початкові уявлення про механізм функціонування економічної системи в умовах ринкових відносин. При цьому в центрі уваги макроекономіки – причини та наслідки спільної діяльності всіх агентів національної економіки, які знаходять своє відображення через такі узагальнюючі категорії як валовий внутрішній продукт, сукупні витрати, зайнятість та безробіття, інфляція, державний бюджет, платіжний баланс, валютний курс тощо. Метою вивчення дисципліни є формування системи знань про механізми функціонування національної економіки на підставі сучасних макроекономічних теорій, обґрунтованих світовою і вітчизняною наукою, та досвід макроекономічної практики.

Головні завдання вивчення тем дисципліни полягають у тім, щоб розкрити:

- сутність теорії макроекономічної науки;
- об'єкт, предмет і метод макроекономіки, як науки;
- методика розрахунку та використання основних макроекономічних показників та індикаторів макроекономічного розвитку;
- базові моделі макрорівноваги;
- механізм складових макроекономічної політики: фіскальної, монетарної, зовнішньоекономічної, соціальної.

Вивчивши перелічені питання, студент повинен знати:

- головні проблеми суспільного виробництва, які вивчає макроекономіка, як наука;
- що є об'єктом і предметом дисципліни;
- методи наукового пізнання, які використовуються при дослідженні макроекономічних процесів;
- головні макроекономічні показники СНР;
- історичні та сучасні теорії макроекономічного регулювання.

Вивчивши перелічені питання, студенти повинні вміти:

- застосувати основні методологічні принципи для пізнання складних макроекономічних процесів сучасності;
- самостійно оцінювати рівень розвитку національної економіки.

Вивчивши перелічені питання, студенти повинні набути навички:

- вільного володіння економічними категоріями;
- здійснення аналітичного аналізу явищ як у масштабах національної, так і світової економіки.

**СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «МАКРОЕКОНОМІКА»
ЗА МОДУЛЬНОЮ СИСТЕМОЮ**

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	Денна форма				Заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
л		с	с.р.	л		с	с.р.	
Модуль 1. Вступ до макроекономіки								
Змістові модулі								
ЗМ1. Макроекономіка як наука	12	2	2	8	12	-	-	12
ЗМ 2. Макроекономічні показники в системі національних рахунків	12	2	2	8	12	2	-	10
Усього годин	24	4	4	16	24	2	-	22
Модуль 2. Ринкова система та інфляція								
Змістові модулі								
ЗМ 3. Ринок праці	12	2	2	8	12	-	2	10
ЗМ 4. Товарний ринок	12	2	2	8	12	-	-	12
ЗМ 5. Грошовий ринок	12	2	2	8	12	-	-	12
ЗМ 6. Інфляційний механізм	12	2	2	8	12	-	-	12
Усього годин	48	8	8	32	48	-	2	46
Модуль 3. Приватна закрита економіка								
Змістові модулі								
ЗМ 7. Споживання домогосподарств	12	2	2	8	12	-	-	12
ЗМ 8. Приватні інвестиції	12	2	2	8	12	-	-	12
ЗМ 9. Сукупні витрати і ВВП	12	2	2	8	12	-	2	10
ЗМ 10. Економічна динаміка	12	2	2	8	12	2	-	10
Усього годин	48	8	8	32	48	2	2	44
Модуль 4. Відкрита економіка та макроекономічна політика держави								
Змістові модулі								
ЗМ 11. Держава в системі макроекономічного регулювання	12	2	2	8	12	-	2	10
ЗМ 12. Зовнішньоекономічна діяльність	12	2	2	8	12	-	-	12
Усього годин	24	4	4	16	24	-	2	12
Разом	144	24	24	96	144	4	6	63

Порядок підготовки студента до семінарського заняття

Методика підготовки до семінарських занять передбачає:

1. Ознайомлення студентів з планом семінарського заняття.
2. Опрацювання та осмислення теоретичного матеріалу відповідної теми відповідно до плану семінарського заняття та рекомендованої літератури.
3. Опрацювання визначень основних понять та термінів теми з відображенням їх у термінологічному словнику студента.
4. Підготовку питань, запропонованих до обговорення у формі виступу, діалогу.
5. Самоперевірки знань шляхом надання відповідей на тестові запитання до відповідної теми.
6. Написання рефератів (з метою відпрацювання пропущених лекційних чи семінарських занять).
7. Виконання завдань науково-пошукової роботи (написання рефератів за тематикою проблемного характеру, що відносяться до відповідної теми) (за бажанням студента).
8. Підготовка тестів, презентацій, тощо до відповідної теми (за бажанням студента).

Плани семінарських занять

ТЕМА 1

МАКРОЕКОНОМІКА ЯК НАУКА

Семінарське заняття №1 (2год.)

План семінарського заняття

1. Економічна система як об'єкт макроекономічного аналізу.
2. Макроекономічні суб'єкти та їх взаємодія.
3. Основні макроекономічні проблеми й суперечності.
4. Мета та завдання макроекономіки.
5. Предмет та функції макроекономіки
6. Методи і принципи макроекономічних досліджень.
7. Позитивний і нормативний аналіз.
8. Макроекономічні моделі: суть та роль в макроекономічному аналізі
9. Становлення і розвиток макроекономіки.
10. Економічний кругообіг у простій економічній системі.
11. Роль фінансових посередників в економічному кругообігу.
12. Включення державного сектору в кругообіг доходів і продуктів.
13. Модель кругообігу із включенням зовнішньоекономічного сектору.

Основні поняття та терміни теми

Макроекономіка, економічна політика, макроекономічна модель, потік, запас, споживчі витрати, заощадження, інвестиційні витрати, фінансові ринки, чисті податки, державні закупки товарів та послуг, закрита економіка, відкрита економіка, експорт, імпорт, чистий експорт, економічний кругообіг.

Питання для обговорення

1. В чому полягає відмінність макроекономіки та мікроекономіки?
2. В чому полягають особливості макроекономічних досліджень?
3. Як пропонували вирішити проблему стабілізації сукупного попиту кейнсіанці?
4. Як пропонували вирішити проблему стабілізації сукупного попиту представники неокласичного напрямку?
5. Як пропонували вирішити проблему стабілізації сукупного попиту прихильники теорії «економіки пропозиції»?
6. Які основні макроекономічні суперечності та проблеми економіки України.

Тестові завдання для самоперевірки знань

1. Наука, яка досліджує господарську діяльність та взаємодію всієї сукупності економічних суб'єктів, формує наше уявлення про функціонування економічної системи на національному рівні, це:
  - А. Економіка.
  - Б. Мікроекономіка.
  - В. Макроекономіка.
  - Г. Мезоекономіка.
2. Макроекономіка досліджує економічні процеси на рівні:
  - А. Підприємства.
  - Б. Галузі виробництва.
  - В. Окремого ринку.
  - Г. Національної економіки.
3. Об'єкти макроекономічного аналізу характеризують:
  - А. Агреговані величини.
  - Б. Ймовірні величини.
  - В. Порівняльні величини.
  - Г. Відносні величини.
4. Об'єктом макроекономічного аналізу виступає:
  - А. Економічний закон.
  - Б. Економічний процес.
  - В. Економічна система.
  - Г. Економічні відносини.
5. До інструментів макроекономіки відносять:
  - А. Фіскальну політику.
  - Б. Монетарну політику.
  - В. Політику регулювання доходів.
  - Г. Все вище перераховане.
6. Макромоделі показують:
  - А. Об'єктивне зростання показників.
  - Б. Взаємозв'язок між макропоказниками.
  - В. Зв'язок між державними суб'єктами.
  - Г. Зв'язок між екзогенними величинами.
7. Що не належить до цілей макроекономіки?
  - А. Зовнішня економічна безпека держави.
  - Б. Свобода слова.
  - В. Соціальний захист населення.
  - Г. стабільний рівень цін.
8. Який сектор не належить до макроекономічних суб'єктів:
  - А. Підприємницький сектор.
  - Б. Сектор домашніх господарств.
  - В. Державний сектор.
  - Г. Сільськогосподарський сектор.
9. Підприємницький сектор макроекономіки:
  - А. Здійснює попит на ресурси.
  - Б. Формує пропозицію робочої сили.
  - В. Регулює пропозицію грошей в економіці.
  - Г. Усі відповіді вірні.
10. Приватна форма власності, конкуренція, вільне ціноутворення, ринковий механізм макроекономічного регулювання притаманні:
  - А. Плановій економіці.
  - Б. Ринковій економіці.

- В. Змішаній економіці.
- Г. Економіці України.
- 11. Основним методом макроекономічних досліджень є:
  - А. Порівняльний аналіз.
  - Б. Соціологічний аналіз.
  - В. Метод абстракції.
  - Г. Моделювання.
- 12. До методів макроекономіки можна віднести:
  - А. Аналіз.
  - Б. Синтез.
  - В. Економіко-математичне моделювання.
  - Г. Усі вище перераховані відповіді.
- 13. До підприємницького сектора макроекономіки належать:
  - А. Підприємства приватної форми власності.
  - Б. Підприємства колективної форми власності.
  - В. Підприємства державної форми власності.
  - Г. Відповіді 1 та 2.
- 14. Соціальна спрямованість на рівні державної політики, половина державних видатків, спрямовані на соціальні потреби, скорочення майнової нерівності притаманні:
  - А. Економіці України.
  - Б. Американській моделі змішаної економіки.
  - В. Японській моделі змішаної економіки.
  - Г. Шведській моделі змішаної економіки.
- 15. Згідно з моделлю економічного кругообігу домогосподарства:
  - А. Здійснюють попит на ресурси.
  - Б. Формують пропозицію робочої сили.
  - В. Виробляють продукти та послуги.
  - Г. Усі вище перераховані відповіді вірні.
- 16. Які нові економічні потоки виникають у моделі економічного кругообігу в умовах змішаної економіки?
  - А. Виробничі витрати.
  - Б. Споживчі витрати.
  - В. Урядові витрати.
  - Г. Усе вище перераховане.

Тематика рефератів

1. Методологія і методи макроекономічного аналізу

ТЕМА 2

МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНИХ РАХУНКІВ

Семінарське заняття №2 (2год.)

План семінарського заняття

1. Система національних рахунків як нормативна баз економічного рахівництва.
2. Методологічні принципи побудови системи національних рахунків...
3. Основні категорії СНР: додана вартість, інституційні одиниці, сектори, операції, рахунки.
4. Переваги та обмеження СНР.
5. Основні макроекономічні показники: національний обсяг виробництва, загальний рівень цін, зайнятість.
6. Валовий національний дохід та валовий внутрішній продукт.

7. Методи обчислення ВВП: виробничий, кінцевого використання, розподільчий.
8. Чистий національний дохід, чистий внутрішній продукт, валовий національний наявний дохід, особистий дохід, національне багатство.
9. Чистий економічний добробут.
10. Номінальний і реальний ВВП.
11. Індекс цін і дефлятор.

Основні поняття та терміни теми

Система національних рахунків, валовий внутрішній продукт, валовий національний дохід, резидент, проміжна продукція, додана вартість, кінцеві споживчі витрати домогосподарств, валові внутрішні інвестиції, чистий внутрішній продукт, національний дохід, особистий дохід, використовуваний дохід, номінальний ВВП, реальний ВВП, цінні індекси, індекс споживчих цін, дефлятор ВВП.

Питання для обговорення

1. Які переваги та обмеження СНР Ви знаєте?
2. Охарактеризуйте динаміку ВВП в Україні.
3. Як впливає тіньова економіка на основні макроекономічні показники?
4. Які методики обчислення обсягів тіньової економіки Ви знаєте?

Тестові завдання для самоперевірки знань

1. Сукупна вартість товарів та послуг, які вироблені галуззю, групою виробників або економікою в цілому, тобто загальний випуск виробленої продукції, що включає в себе проміжну продукцію, – це:
  - А. валовий внутрішній продукт;
  - Б. валовий національний продукт;
  - В. валовий випуск;
  - Г. національне багатство.
2. НД відрізняється від доходу кінцевого використання домашніх господарств на величину:
  - А. доходів населення, отриманих із закордону;
  - Б. амортизації;
  - В. доходу від індивідуальної трудової діяльності;
  - Г. усі відповіді неправильні.
3. Національний дохід – це:
  - А. трансферні платежі + непрямі податки;
  - Б. вартість предметів тривалого користування та послуг;
  - В. особистий прибуток - індивідуальні податки - чисті субсидії державних підприємств;
  - Г. рента, зарплата, відсотки на капітал, прибутки від власності та прибуток корпорацій.
4. Які проблеми економічної теорії не вивчає макроекономіка:
  - А. Індивідуальний попит;
  - Б. Ділові цикли;
  - В. Економічне зростання;
  - Г. Темпи інфляції.
5. Базовим елементом обліку в Системі національних рахунків є:
  - А. Повна вартість;
  - Б. Інституційна одиниця;
  - В. Резиденти даної країни;
  - Г. Додана вартість.
6. Валовий внутрішній продукт (ВВП) не розраховується за:
  - А. Виробничим методом;
  - Б. Методом кінцевого використання;

- В. Розподільчим методом;
Г. Методом колективної експертної оцінки.
7. Ринкова вартість всіх кінцевих благ, вироблених у певній країні протягом року, - це:
А. Валовий внутрішній продукт;
Б. Чистий внутрішній продукт;
В. Національний дохід;
Г. Чистий національний продукт.
8. Чистий внутрішній продукт - це:
А. Валовий внутрішній продукт, скоригований на суму амортизаційних відрахувань;
Б. Ринкова вартість кінцевих товарів і послуг, вироблених за певний проміжок часу;
В. Державні видатки на кінцеві продукти підприємств і на наймання в державний сектор працівників;
Г. Частина продукції (доходу), що вироблена в Україні за допомогою факторів виробництва, що належать резидентам.
9. Що із переліченого не враховується під час визначення обсягу національного доходу:
А. Доходи власників;
Б. Рентні доходи;
В. Прибуток корпорацій;
Г. Державні трансфертні платежі.
10. Вимірює вартість продукції та послуг, вироблених на території даної країни за визначений період, незалежно від того, знаходяться чинники виробництва у власності громадян даної країни або належать іноземцям:
А. національне багатство;
Б. валовий внутрішній продукт;
В. національний дохід;
Г. чистий економічний добробут.
11. Чистий експорт є позитивним, коли:
А. експорт більший за імпорт;
Б. експорт зменшується, а імпорт зростає;
В. експорт та імпорт зменшуються;
Г. імпорт більший за експорт.
12. Валовий внутрішній продукт має наступні недоліки:
А. не включає в себе фінансові операції;
Б. не включає в себе якість продукції;
В. не включає в себе тіньову економіку;
Г. ВВП не має недоліків.
13. Показник, який враховує у грошовому еквіваленті поза ринкову діяльність домогосподарств, тіньову економіку, вільний час та якість відпочинку, має назву:
А. валовий внутрішній продукт;
Б. валовий національний продукт;
В. чистий економічний добробут;
Г. національне багатство.
14. Особистий дохід враховує наступне:
А. заробітну плату;
Б. ренту;
В. відсоток;
Г. усе вище перераховане.
15. Якщо з національного доходу відрахувати податки на прибуток корпорацій, нерозподілені прибутки та внески на соціальне страхування, а потім додати чисті трансферні платежі, то отримана сума – це:
А. національний дохід;
Б. особистий дохід;

В. доход кінцевого використання;

Г. чистий національний продукт.

16. Для розширення виробничого потенціалу країни необхідно, щоб:

А. ЧНП перевищував НД;

Б. Чисті інвестиції перевищували величину амортизації;

В. НД перевищував обсяг споживчих витрат населення та держави;

Г. ВВП перевищував ЧНП на величину амортизації.

17. Припустимо, що номінальний ВВП країни збільшився з 480 млрд.грн. до 600 млрд.грн., а дефлятор ВВП - із 120% до 150%. За таких умов розмір реального ВВП:

А. не зміниться;

Б. збільшиться;

В. зменшиться;

Г. не може бути розрахований на основі цих даних.

Тематика рефератів

1. Порівняльний аналіз балансів народного господарства (БНГ) та системи національних рахунків.

2. Суспільний добробут та проблеми його кількісного визначення.

3. Методи визначення обсягів тіньової економіки.

4. Макроекономічна безпека держави її показники

ТЕМА 3

РИНОК ПРАЦІ

Семінарське заняття №3 (2год.)

План семінарського заняття

1. Зайнятість як економічна проблема..

2. Фактори, які визначають сучасний стан ринку робочої сили.

3. Безробіття: суть, види, значення, наслідки..

4. Природний рівень безробіття..

5. Закон Оукена.

6. Особливості формування попиту і пропозиції на ринку праці.

7. Класична і кейнсіанська моделі зайнятості.

8. Економічні та соціальні втрати від безробіття.

9. Державне регулювання ринку робочої сили і державна система забезпечення зайнятості.

10. Система соціального захисту населення в умовах ринку.

11. Основні принципи соціального захисту населення..

Основні поняття та терміни теми

Зайняті, безробітні, економічно активне населення, економічно пасивне населення, повна зайнятість економічних ресурсів, рівень безробіття, рівень зайнятості, причини безробіття, фрикційне безробіття, структурне безробіття, інституціональне безробіття, циклічне безробіття, добровільне безробіття, приховане безробіття, природний рівень безробіття, виробничий потенціал економіки, закон Артура Оукена, крива Артура Оукена, ринок праці, робоча сила, потенційний ринок праці, циркулюючий ринок праці, внутрішньофірмовий ринок праці, класична теорія ринку праці, кейнсіанська теорія ринку праці, прожитковий мінімум, метод споживчого кошика, соціальний захист, система соціального страхування, система соціальних гарантій.

Питання для обговорення

1. Вплив системи соціального захисту на ринок праці.
2. Економічні і соціальні наслідки безробіття.
3. Переваги та недоліки системи соціального захисту в Україні.
4. Проблеми ефективного функціонування ринку праці в Україні.

Тестові завдання для самоперевірки знань

1. Економічно активне населення складається з:
  - А. зайнятих;
  - Б. зайнятих та безробітних;
  - В. безробітних;
  - Г. робочої сили.
2. Яке безробіття виникає, якщо людина втратила роботу внаслідок зменшення попиту на професію?
  - А. фрикційне;
  - Б. структурне;
  - В. інституціональне;
  - Г. циклічне.
3. Іноді «бажаним» безробіттям називають:
  - А. фрикційне;
  - Б. структурне;
  - В. інституціональне;
  - Г. добровільне безробіття.
4. Яке безробіття, пов'язане з надмірними соціальними виплатами називається?
  - А. фрикційним;
  - Б. структурним;
  - В. добровільним;
  - Г. циклічним;
5. Природний рівень безробіття може бути тільки за умови, що не існує:
  - А. фрикційного безробіття;
  - Б. структурного безробіття;
  - В. інституціонального безробіття;
  - Г. циклічного безробіття.
6. За яких з перерахованих умов може бути досягнута повна зайнятість:
  - А. використання ресурсів за їх призначенням;
  - Б. пропорційного розподілу ресурсів;
  - В. залучення до економічного обігу всіх ресурсів;
  - Г. найбільш продуктивного використання ресурсів.
7. Можна говорити про досягнутий виробничий потенціал в економіці країни, коли:
  - А. реальний обсяг національного продукту вироблено за умов існування природного рівня безробіття;
  - Б. реальний обсяг національного продукту вироблено за умов існування добровільного безробіття;
  - В. реальний обсяг національного продукту вироблено за умов відсутності безробіття взагалі;
  - Г. реальний обсяг національного продукту вироблено за умов існування циклічного безробіття.
8. До соціальних наслідків безробіття можна віднести:
  - А. збільшення податків;
  - Б. скорочення сукупного попиту;
  - В. зниження життєвого рівня безробітних;
  - Г. всі вище перераховані відповіді.
9. Сфера, де формується сама праця, куди належать особи, що зайняті у домашньому та особистому підсобному господарстві, студенти, старшокласники, – це:

- А. потенційний ринок праці;
Б. циркулюючий ринок праці;
В. внутрішньофірмовий ринок праці;
Г. загальний ринок праці.
10. Ціною на ринку праці виступає:
А. загальний рівень цін;
Б. рівень освіти;
В. рівень заробітної плати;
Г. рівень профспілкового захисту;
11. Безпосередні обставини життєдіяльності населення – зайнятість населення, оплата праці, доходи, характеристика житла, майнова забезпеченість сімей, розвиток соціальних виплат, розвиток галузей соціальної сфери – характеризують наступний економічний показник:
А. рівень життя;
Б. умови життя;
В. якість життя;
Г. прожитковий мінімум.
12. Забезпеченість населення необхідними для його життєдіяльності матеріальними і духовними благами характеризує наступний економічний показник:
А. рівень життя;
Б. якість життя;
В. споживчий кошик;
Г. прожитковий мінімум.
13. Показник, який характеризує, з одного боку – тривалість життя, а з другого – рівень фізичного і психічного стану, це:
А. рівень життя;
Б. умови життя;
В. якість життя;
Г. прожитковий мінімум.
14. Безробіття викликане надто високою заробітною платою. Це твердження:
А. класичної теорії ринку праці;
Б. кейнсіанської теорії ринку праці;
В. монетарної теорії;
Г. Лоренца.
15. Система соціального страхування в Україні передбачає:
А. пенсійне страхування;
Б. медичне страхування;
В. страхування від безробіття;
Г. все вище перераховане.
16. Система соціальних гарантій в Україні передбачає:
А. різні види пільг;
Б. соціальний захист малозабезпечених верств населення;
В. надання соціальних благ малозабезпеченим верств населення;
Г. все вище перераховане.
17. Фрикційне безробіття триває не більше:
А. 7 днів;
Б. 21 дня;
В. 1 місяця;
Г. 6 місяців.

Тематика рефератів

1. Вплив безробіття на економічне і соціальне життя
2. Причини безробіття в Україні
3. Рівень життя в Україні та система показників його оцінки

ТЕМА 4

ТОВАРНИЙ РИНОК

Семінарське заняття №4 (2год.)

План семінарського заняття

1. Структура сукупного попиту.
2. Цінові та нецінові фактори, що визначають сукупний попит.
3. Крива сукупного попиту.
4. Поняття сукупної пропозиції.
5. Цінові та нецінові фактори, що визначають сукупну пропозицію.
6. Крива сукупної пропозиції.
7. Сукупна пропозиція в довгостроковому періоді.
8. Сукупна пропозиція в короткостроковому періоді: причини жорсткості цін, цінові і нецінові фактори сукупної пропозиції.
9. Кейнсіанський, проміжний та класичний відрізки кривої сукупної пропозиції.
10. Короткострокова рівновага сукупного попиту та сукупної пропозиції.
11. Відновлення довгострокової рівноваги. Рівноважний рівень цін та рівноважний обсяг виробництва.

Основні поняття та терміни теми

Абсолютно гнучкі ціни і заробітна плата, гіпотеза негнучких цін, гіпотеза негнучкої заробітної плати, гіпотеза недосконалої інформації, гіпотеза неправильних уявлень працівників, довгострокова сукупна пропозиція, ефект багатства, ефект доходу, ефект заміщення, ефект процентної ставки, ефект чистого експорту, інвестиційний попит, короткострокова рівновага, короткострокова сукупна пропозиція, крайній випадок, несприятливі шоки сукупної пропозиції, нецінові чинники довгострокової сукупної пропозиції, нецінові чинники короткострокової сукупної пропозиції, нецінові чинники сукупного попиту, основна модель короткострокової сукупної пропозиції, очікуваний рівень цін, Функція довгострокової сукупної пропозиції, функція короткострокової сукупної пропозиції.

Питання для обговорення

1. Шоки сукупної пропозиції в Україні.
2. Проблеми досягнення природного рівня виробництва.
3. Основні чинники впливу на сукупний попит в Україні.
4. Вплив державних закупівель на сукупний попит в Україні.

Тестові завдання для самоперевірки знань

1. До цінових факторів впливу на сукупний попит не відноситься:
  - А. Ефект відсоткової ставки;
  - Б. Ефект внутрішнього рівня віддачі;
  - В. Ефект багатства;
  - Г. Ефект чистого експорту.
2. Якого відрізка короткострокової кривої AS не існує:
  - А. Кейнсіанського;
  - Б. Проміжного;
  - В. Факторного;
  - Г. Класичного.
3. Графік кривої сукупної пропозиції в довгостроковому періоді має вигляд:
  - А. Гіперболи;

- Б. Параболи;
  - В. Горизонтальної прямої;
  - Г. Вертикальної прямої.
4. При застосуванні моделі AS – AD, ефект храповика проявляється в тому, що:
- А. Зміна розміру цін впливає на зміщення кривої сукупного попиту;
  - Б. Зміна розміру цін впливає на зміщення кривої сукупної пропозиції;
  - В. Ціни на товари та ресурси є негнучкими щодо зниження;
  - Г. Ціни є номінальною змінною, а обсяг виробництва – реальною.
5. Сукупний попит – це:
- А. Загальна кількість кінцевих товарів та послуг, яка може бути представлена (вироблена в економіці при різних рівнях цін);
  - Б. Загальна або сумарна кількість продукції, яка може бути купленою при даному рівні цін і при інших рівних умовах.
  - В. Чистий дохід, виміряний в цінах факторів виробництва;
  - Г. Вся заробітна плата, яка виплачується фірмами найманим працівникам, а також відрахування у державні та приватні пенсійні фонди.
6. Який із наведених елементів не входить до сукупного попиту:
- А. Обсяг споживання;
  - Б. Державні закупівлі товарів та послуг;
  - В. Доходи корпорацій;
  - Г. Інвестиції.
7. Технологічна модернізація зміщує криву AS у довгостроковому періоді:
- А. Вправо;
  - Б. Вліво;
  - В. Вниз;
  - Г. Вгору.
8. Кейнсіанський відрізок кривої AS характеризується:
- А. Стрімким економічним зростанням та стабільними цінами;
  - Б. Післяшоковим станом економіки та стабільними цінами;
  - В. Падінням виробництва та зростанням цін;
  - Г. Зростанням економіки, яке супроводжується зростанням цін.
9. Сукупний попит – це те ж саме, що і:
- А. Сукупний дохід.
  - Б. Сукупна пропозиція.
  - В. Попит домогосподарств.
  - Г. Сукупні витрати.
10. Економіку, що вийшла за природний рівень виробництва називають:
- А. Інертною.
  - Б. Переоціненою.
  - В. Перегрітою.
  - Г. Надпотужною.
11. Якщо в економіці підвисяться ціни на ресурси, то:
- А. Крива сукупної пропозиції зміститься вліво-вгору.
  - Б. Крива сукупної пропозиції зміститься вправо-вгору.
  - В. Крива сукупної пропозиції зміститься вправо-вниз.
  - Г. Крива сукупної пропозиції зміститься вліво-вниз.
12. Якщо в економіці зменшаться податки, то:
- А. Крива сукупної пропозиції зміститься вправо-вниз.
  - Б. Крива сукупної пропозиції зміститься вліво-вгору.
  - В. Крива сукупного попиту зміститься вправо-вниз.
  - Г. Крива сукупного попиту зміститься вліво-вниз.
13. Якщо відбуваються зміни у сукупних видатках і очікується збільшення прибутку, то:

- А. Крива сукупної пропозиції змiститься вправо-вниз.
  - Б. Крива сукупної пропозиції змiститься вліво-вгору.
  - В. Крива сукупного попиту змiститься вправо-вгору.
  - Г. Крива сукупного попиту змiститься вліво-вниз.
14. Взаємозалежність між реально пропонуваним на продаж обсягом національного виробництва і загальним рівнем цін показує:
- А. Крива сукупного попиту.
  - Б. Класичний відрізок кривої сукупної пропозиції.
  - В. Кейнсіанський відрізок кривої сукупної пропозиції.
  - Г. Крива сукупної пропозиції.
15. Макроекономічна рівновага – це рівновага між:
- А. Виробництвом та споживанням.
  - Б. Факторами виробництва та його результатами.
  - В. Матеріально-речовими та фінансовими потоками.
  - Г. Сукупним попитом та сукупною пропозицією.
16. До цінових факторів сукупної пропозиції відносяться:
- А. Державне регулювання.
  - Б. Ефект багатства.
  - В. Зміни в продуктивності праці.
  - Г. Зміна відсоткової ставки.
17. До цінових чинників сукупного попиту відносяться:
- А. Зміни в інвестиційних витратах.
  - Б. Зміни в державних витратах.
  - В. Ефект чистого експорту.
  - Г. Очікування споживача.

Тематика рефератів

1. Зміст моделі рівноваги на ринку благ Хікса
2. Дискусія з приводу макроекономічної рівноваги

ТЕМА 5

ГРОШОВИЙ РИНОК

Семінарське заняття №5 (2год.)

План семінарського заняття

1. Види та функції грошей.
2. Грошові агрегати.
3. Пропозиція грошей.
4. Мультиплікативне розширення депозитів.
5. Модель пропозиції грошей.
6. Попит на гроші: трансакційний (операційний) і спекулятивний (попит на гроші як на актив). „Пастка ліквідності“. Сукупний попит на гроші.
7. Грошово-кредитне регулювання економіки.
8. Рівновага на грошовому ринку.
9. Цілі та види грошово-кредитної політики.
10. Інструменти грошово-кредитної політики.
11. Передатний механізм грошово-кредитної політики.
12. Кейнсіанська та монетаристська концепції грошової політики.

Основні поняття та терміни теми

Альтернативна вартість грошей, банківські депозити, банківські резерви, обов'язкові резерви, надлишкові резерви, грошова база, грошовий мультиплікатор, ліквідність, грошові агрегати, депозитний мультиплікатор, кейнсіанська функція попиту на гроші, пропозиція грошей, реальна процентна ставка, грошовий ринок, рівновага на ринку грошей.

Питання для обговорення

1. Вклад Кейнса у розвиток теорії попиту на гроші.
2. Відмінності між кейнсіанською та фрідманівською функцією попиту на гроші.
3. Ефективність монетарної політики Національного Банку України.

Тестові завдання для самоперевірки знань

1. Грошовий агрегат – це:
  - А. Особливий товар, що виконує роль загального еквівалента та є загальним засобом обміну;
  - Б. Знаки номінальної вартості, що замінюють в обігу золоті та срібні гроші;
  - В. Сукупний обсяг платіжних та купівельних засобів, які обслуговують господарський оборот і які належать приватним особам, підприємствам та державі;
  - Г. Встановлене законодавством, відповідно до принципу ліквідності, специфічне угруповання грошових форм певної категорії.
2. Норма обов'язкових резервів встановлюється:
  - А. Урядом країни;
  - Б. Президентом країни;
  - В. Міжнародними фінансовими організаціями;
  - Г. Національним банком країни.
3. Яка мета переслідується при підвищенні ставки облікового відсотку:
  - А. Необхідно збільшити грошову масу;
  - Б. Необхідно сприяти інвестуванню;
  - В. Необхідно стримати попит на позичковий капітал
  - Г. Необхідно пожвавити кон'юнктуру.
4. До інструментів грошово-кредитного регулювання не відноситься:
  - А. Операції на відкритому ринку;
  - Б. Податковий кредит;
  - В. Зміна рівня мінімальної резервної норми;
  - Г. Визначення рівня облікової ставки.
5. Ціною на грошовому ринку виступає:
  - А. Вартість готівкових активів.
  - Б. Маса грошей в обігу.
  - В. Відсоткова ставка.
  - Г. Емісія грошей.
6. Готівкові гроші, депозити до запитання та строкові депозити містить в собі грошовий агрегат:
  - А. M_0 .
  - Б. M_1 .
  - В. M_2 .
  - Г. M_3 .
7. Метою політики «дешевих грошей» є:
  - А. Емісія грошей.
  - Б. Боротьба з інфляцією.
  - В. Подолання спаду та безробіття.
  - Г. Все вище перераховане.
8. Відсоток, під який Центральний Банк надає кредит комерційним банкам, – це:
  - А. Державна ставка.

- Б. Комерційна ставка.
  - В. Податкова ставка.
  - Г. Облікова ставка.
9. Грошова маса складається з:
- А. Ліквідних грошей.
  - Б. Грошових агрегатів.
  - В. Готівкових грошей.
  - Г. Усі відповіді вірні.
10. Якщо в економіці країни відбудеться емісія грошей, то тоді це вплине на пересування:
- А. Кривої попиту на гроші праворуч.
  - Б. Кривої попиту на гроші ліворуч.
  - В. Кривої пропозиції грошей праворуч.
  - Г. Кривої пропозиції грошей ліворуч.
11. Пропозиція грошей містить в собі:
- А. Фінансові активи, що на першу вимогу можуть бути обміняні на готівкові кошти за номінальною вартістю та безпосередньо використані для здійснення платежу.
  - Б. Непереказні депозити, що в короткий термін можуть бути обміняні на готівкові кошти чи переказні кошти.
  - В. Готівку поза банківською системою і чекові депозити.
  - Г. Немає вірної відповіді.
12. Попит на гроші для обслуговування всіх видів угод в економіці називається:
- А. Номінальним попитом на гроші.
  - Б. Альтернативним попитом на гроші.
  - В. Трансакційним попитом на гроші.
  - Г. Ліквідним попитом на гроші.
13. Канали, через які зміни в пропозиції грошей впливають на реальний сектор економіки, мають назву:
- А. Механізм грошової трансмісії.
  - Б. Грошово-кредитної політики.
  - В. Передатний механізм грошово-кредитної політики.
  - Г. Ліквідні канали грошово-кредитної політики.
14. Резервні вимоги відносяться до:
- А. Непрямих методів регулювання грошово-кредитної сфери.
  - Б. Прямих методів регулювання грошово-кредитної сфери.
  - В. Стимулюючих методів регулювання грошово-кредитної сфери.
  - Г. Всі відповіді вірні.
15. При надто високій процентній ставці попит на гроші зменшується до:
- А. Нульового рівня.
  - Б. Трансакційного попиту.
  - В. Номінального попиту.
  - Г. Попиту на гроші як на актив.
16. Сукупний попит на гроші складається з:
- А. Попиту на гроші як на актив та номінального попиту.
  - Б. Попиту на гроші як на актив та реального попиту.
  - В. Трансакційного попиту на гроші і попиту на гроші як на актив.
  - Г. Трансакційного попиту на гроші і ліквідного попиту.
17. Процес емісії платіжних засобів у межах системи комерційних банків називається:
- А. Простим депозитним мультиплікатором.
  - Б. Комерційною емісією.
  - В. Кредитною емісією.
  - Г. Мультиплікативним створенням депозитів.

Тематика рефератів

1. Грошовий ринок України.
2. Сучасна грошово-кредитна політика України.
3. Банківська система України

ТЕМА 6

ІНФЛЯЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ

Семінарське заняття №6 (2год.)

План семінарського заняття

1. Поняття і сутність інфляції.
2. Інфляційна спіраль, інспірована сукупним попитом.
3. Інфляційна спіраль, інспірована сукупною пропозицією.
4. Інфляція та реальний доход. Очікувана і непередбачена інфляція. Помірна інфляція.
5. Галопуюча інфляція. Гіперінфляція.
6. Антиінфляційна політика держави.
7. Соціальні наслідки інфляції.
8. Інфляція і процентні ставки. Ефект Фішера.
9. Взаємозв'язок інфляції і безробіття. Крива Філіпа.
10. Інфляційний податок та сеньйораж.
11. Крива Лафера для інфляційного податку.

Основні поняття та терміни теми

Інфляція, дефляція, дезінфляція, рівень інфляції, темп інфляції, інфляція попиту, інфляція витрат (або інфляція пропозиції), стагфляція, помірна (повзуча) інфляція, галопуюча інфляція, гіперінфляція, очікувана інфляція, неочікувана інфляція, ефект Фішера, збалансована інфляція, незбалансована інфляція, відкрита інфляція, прихована інфляція, придушена інфляція, антиінфляційна політика, політика шокової терапії (активна політика), політика градування або поступових змін (адаптивна політика), грошові реформи, нуліфікація, ревальвація, девальвація, деномінація.

Питання для обговорення

1. Розвиток інфляційних процесів в Україні.
2. Чинники інфляції пропозиції в Україні.
3. Наукова критика кривої Філіпса.

Тестові завдання для самоперевірки знань

1. Яке з тверджень найбільш повно характеризує поняття інфляції?
А. Здуття, розбухання грошово-паперового обігу.
Б. Підвищення загального рівня цін.
В. Зниження купівельної спроможності грошей при одночасному зростанні цін на товари та послуги;
Г. Знецінення грошей, що супроводжується порушенням законів грошового обігу та втратою грошима усіх або частини основних функцій.
2. Сукупний попит зростає швидше за виробничий потенціал економіки, а тому ціни, намагаючись урівноважити пропозицію і попит, збільшуються; який вид інфляції характеризують ці ознаки?
А. Інфляція витрат.
Б. Інфляція попиту.

- В. Відкрита інфляція.
Г. Придушена інфляція.
3. Відкрита інфляція характеризується:
А. Постійним підвищенням цін.
Б. Зростанням дефіциту.
В. Збільшенням грошової маси.
Г. Дефіцитом товарів та послуг.
4. Стагфляція характеризується:
А. Зростанням цін, скороченням виробництва, збільшенням кількості безробітних.
Б. Дефіцитом товарів та послуг.
В. Збільшенням грошової маси.
Г. Постійним підвищенням цін.
5. Яка інфляція для економіки найбільш сприятлива:
А. Збалансована, помірна, очікувана.
Б. Повзуча, неочікувана, збалансована.
В. Незбалансована, галопуюча, очікувана.
Г. Помірна, очікувана, збалансована.
6. Яка інфляція для економіки найбільш несприятлива:
А. Гіперінфляція, неочікувана, незбалансована.
Б. Інфляція витрат, гіперінфляція, збалансована.
В. Галопуюча, незбалансована, неочікувана.
Г. Помірна, інфляція витрат, неочікувана.
7. Процес анулювання державою різко знецінених паперових грошей має назву:
А. Нуліфікація;
Б. Деномінація.
В. Ревальвація.
Г. Девальвація.
8. Процес збільшення вартості національної валютно-грошової одиниці щодо валют інших країн має назву:
А. Нуліфікація.
Б. Деномінація.
В. Ревальвація.
Г. Девальвація.
9. До внутрішніх причин інфляції можна віднести:
А. Дефіцит державного бюджету.
Б. Високий рівень невиробничих витрат держави.
В. Помилки в економічній політиці держави.
Г. Всі вище перераховані відповіді.
10. Крива Філіпса показує залежність між:
А. Інфляцією та відсотковою ставкою.
Б. Відсотковою ставкою та зайнятістю.
В. Інфляцією та інвестиціями.
Г. Інфляцією та безробіттям.
11. Крива Філіпса у короткостроковому періоді:
А. Горизонтальна.
Б. Зростаюча.
В. Спадає.
Г. Вертикальна.
12. Крива Філіпса у довгостроковому періоді:
А. Горизонтальна.
Б. Зростаюча.
В. Спадає.

- Г. Вертикальна.
13. До соціальних наслідків інфляції можна віднести:
- Зниження реальних доходів населення.
  - Знецінення заощаджень населення.
  - Підрив курсу національної валюти.
  - Всі вище перераховані відповіді.
14. Втрата капіталу власниками грошових коштів внаслідок інфляції має назву:
- Сеньйораж.
  - Інфляційний податок.
  - Інфляція попиту.
  - Інфляційна спіраль.
15. Дохід, який отримує уряд на основі монопольного права друкувати гроші називається:
- Сеньйораж.
  - Інфляційний податок.
  - Ефектом Фішера.
  - Інфляційними доходами.
16. До монетарних причин інфляції попиту відноситься:
- Розширення державних замовлень: військових та соціальних.
  - Зростання доходів населення в результаті узгоджених дій профспілок.
  - Зростання швидкості обігу грошей, яке викликане інфляційними очікуваннями макроекономічних суб'єктів.
  - Зміни асортиментній структурі сукупного попиту (AD) призводять до зростання загального рівня цін, бо ціни на нові товари вищі за ціни на традиційні товари.
17. Залежність $i = r + \pi^e$ називається:
- Ефектом Кейнса.
  - Ефектом Фішера.
  - Ефектом Фрідмана.
  - Ефектом Хікса.

Тематика рефератів

- Інфляційні процеси в Україні
- Соціальні та економічні наслідки інфляції в Україні

ТЕМА 7

СПОЖИВАННЯ ДОМОГОСПОДАРСТВ

Семінарське заняття №7 (2год.)

План семінарського заняття

- Споживання і особистий дохід.
- Кейнсіанська функція споживання, її графічне зображення.
- Співвідношення між споживанням і заощадженням в складі доходів.
- Функція споживання.
- Кейнсіанська і класична трактовка теорії споживання і заощаджень.
- Поняття середньої і граничної схильності до споживання і заощадження.

Основні поняття та терміни теми

Автономне споживання, багатство, гіпотеза життєвого циклу, гіпотеза постійного доходу, гранична схильність до заощаджень, гранична схильність до споживання, децильний коефіцієнт, доходи від активів, доходи від трудової діяльності, заощадження

домогосподарств, запозичення, кейнсіанська теорія споживання, кейнсіанська функція споживання, коефіцієнт Джині, крива Лоренца, майбутня вартість, об'єктивні чинники граничної схильності до споживання, основний психологічний закон Кейнса, особистий дохід, середня схильність до заощаджень, середня схильність до споживання, суб'єктивні чинники граничної схильності до споживання, теорія міжчасового вибору споживача

Питання для обговорення

1. Структура доходів населення України.
2. Диференціація рівня доходів в Україні

Тестові завдання для самоперевірки знань

1. Який із запропонованих варіантів, на вашу думку, найбільш повно розкриває суть поняття “гранична схильність до споживання”:
  - А. Крива, що характеризує величину споживчих витрат при даному рівні доходу;
  - Б. Зміна у споживчих витратах, викликана зміною доходів;
  - В. Відношення приросту споживчих витрат на одиницю приросту безподаткового доходу;
  - Г. Відношення сукупного споживання до сукупного попиту.
2. У короткостроковому періоді справджується постулат Кейнса, а у довгостроковому виявляється стабільність граничної схильності до споживання – це називається:
  - А. Феноменом заощаджень.
  - Б. Загадкою споживання.
  - В. Парадоксом Кейнса.
  - Г. Дуалізмом змінних величин.
3. Теорія міжчасового вибору споживача розроблена:
  - А. Д. Рікардо.
  - Б. А. Оукеном.
  - В. С. Кузнецов.
  - Г. І. Фішером.
4. Індивідуальне або сукупне використання споживчих благ, які направлені на задоволення матеріальних і духовних потреб людини – це:
  - А. Заощадження.
  - Б. Попит.
  - В. Пропозиція.
  - Г. Споживання.
5. Розраховується як відношення споживання до доходу, що множить на 100% - це:
  - А. Середня схильність до заощаджень.
  - Б. Гранична схильність до заощаджень.
  - В. Гранична схильність до споживання.
  - Г. Середня схильність до споживання.
6. Відношення зміни заощаджень до зміни в доходах, що перемножується на 100% - це:
  - А. Середня схильність до заощаджень.
  - Б. Гранична схильність до заощаджень.
  - В. Гранична схильність до споживання.
  - Г. Середня схильність до споживання.
7. . Якщо гранична схильність до споживання дорівнює 0, то це означає, що:
  - А. Весь прирощений дохід витрачається на заощадження.
  - Б. Нарощений дохід буде розподілятися порівну між споживанням та заощадженням.
  - В. Весь прирощений дохід буде витрачатися на споживання.
  - Г. Всі відповіді правильні.
8. Абсолютно зростають і споживання, і заощадження, але відносна частка споживання все більше скорочується, а частка заощаджень зростає – це:
  - А. Закон Оукена;

- Б. Правило 70.
- В. Основний психологічний закон.
- Г. Мультиплікатор інвестицій.
- 9. Чинником, що визначає споживання у кейнсіанській моделі поведінки споживача, є:
  - А. Відсоткова ставка.
  - Б. Поточний використовуваний дохід.
  - В. Очікувана норма чистого прибутку.
  - Г. Споживчі уподобання та смаки.
- 10. Коефіцієнт Джині показує:
  - А. Мультиплікатор інвестицій.
  - Б. Схильність до споживання.
  - В. Схильність до заощаджень.
  - Г. Рівень диференціації особистих доходів.

Тематика рефератів

1. Теорія життєвого циклу Ф. Модильяні
2. Споживання та заощадження в Україні
3. Порівняльний аналіз теорій споживання С. Кузнеця та ДЖ. М. Кейнса

ТЕМА 8

ПРИВАТНІ ІНВЕСТИЦІЇ

Семінарське заняття №8 (2год.)

План семінарського заняття

1. Інвестиційна функція.
2. Індуційовані і автономні інвестиції.
3. Вплив інвестицій в короткостроковому періоді на сукупний попит.
4. Вплив інвестицій на економічне зростання в довгостроковому періоді.
5. Мультиплікатор. Модель мультиплікатора.
6. Взаємозв'язок моделей мультиплікатора і AD – AS.

Основні поняття та терміни теми

Продуктивність капіталу, граничні витрати на капітал, ділові очікування, інвестиції, кейнсіанська теорія врівноваження заощаджень з інвестиціями, кейнсіанська функція інвестицій в основний капітал, класична теорія врівноваження заощаджень з інвестиціями, крива інвестиційного попиту, метод чистої дисконтованої вартості, модель акселератора, модель гнучкого акселератора, неокласична функція інвестицій в основний капітал, очікуваний прибуток від інвестування, проста інвестиційна функція, фінансові ринки, функція інвестицій у житлове будівництво, функція інвестицій у запаси, чисті заощадження підприємств, чисті інвестиції.

Питання для обговорення

1. Напрями впливу інвестицій на економіку.
2. Співвідношення між валовими інвестиціями та амортизацією основних засобів в Україні.
3. Сучасний стан інвестування в Україні.

Тестові завдання для самоперевірки знань

1. Економічні ресурси, які використовуються для вкладення в об'єкти підприємницької й інших видів діяльності у країні та за її межами з метою привласнення прибутку, — це:

- А. Інновації.
  - Б. Інвестиції.
  - В. Заощадження.
  - Г. Споживання.
2. Інвестиції, які вкладаються у виробничий капітал, товарно-матеріальні запаси, житлове будівництво, мають назву:
- А. Фінансові.
  - Б. Інтелектуальні.
  - В. Валові.
  - Г. Чисті.
3. Сукупний попит на інвестиції не залежить від:
- А. Очікуваної норми чистого прибутку.
  - Б. Відсоткової ставки.
  - В. Споживання.
  - Г. Споживання та заощадження.
4. У прийнятті інвестиційних рішень головну роль відіграє:
- А. Інфляція.
  - Б. Рівень податків.
  - В. Номінальна відсоткова ставка.
  - Г. Реальна відсоткова ставка.
5. Сукупний попит на інвестиції залежить від:
- А. Величини заощаджень.
  - Б. Державних витрат.
  - В. Відсоткової ставки.
  - Г. Грошової маси.
6. Зі зростанням відсоткової ставки попит на інвестиції:
- А. Зростає.
  - Б. Скорочується.
  - В. Залишається незмінним.
  - Г. Відсоткова ставка не впливає на інвестиції.
7. До невідсоткових факторів, що впливають на інвестиції, не відносять:
- А. Технологічні зміни.
  - Б. Рівень забезпеченості основним капіталом.
  - В. Очікувана норма чистого прибутку.
  - Г. Витрати на придбання, експлуатацію та обслуговування устаткування.
8. До відсоткових факторів, що впливають на інвестиції, можна віднести:
- А. Технологічні зміни.
  - Б. Рівень забезпеченості основним капіталом.
  - В. Рівень податків.
  - Г. Витрати на придбання, експлуатацію та обслуговування устаткування.
9. Збільшення податків призведе до:
- А. Переміщення кривої інвестицій вгору.
  - Б. Переміщення кривої інвестицій вниз;
  - В. Не вплине на переміщення кривої інвестицій.
  - Г. Переміщення кривої інвестицій праворуч.
10. До факторів мінливості інвестицій можна віднести:
- А. Тривалість строку служби інвестиційних товарів.
  - Б. Нерегулярність інновацій.
  - В. Мінливість сподівань.
  - Г. Всі вище перераховані відповіді.

Тематика рефератів

1. Теорія життєвого циклу Ф. Модильяні

2. Споживання та заощадження в Україні
3. Порівняльний аналіз теорій споживання С. Кузнеця та ДЖ. М. Кейнса

Тематика рефератів

1. Шляхи покращення інвестиційного клімату в Україні.
2. Інвестиційна політика в Україні.

ТЕМА 9

СУКУПНІ ВИТРАТИ І ВВП

Семінарське заняття №9 (2год.)

План семінарського заняття

1. Поняття видатків, фактори, які їх визначають.
2. Вплив видатків на розміри валового внутрішнього продукту країни.
3. Поняття акселератора.
4. Поняття сукупних видатків, особливості їх формування та їх вплив на ВВП.
5. Фактичні та планові витрати.
6. Визначення впливу видатків на ВВП за допомогою мультиплікаторів автономних витрат, державних витрат та податків.
7. Рецесійний та інфляційний розрив.

Основні поняття та терміни теми

Автономні витрати, ефект мультиплікатора, заплановані інвестиції, заплановані сукупні витрати, індуційовані витрати, інфляційний розрив, інфляційно-експансійний розрив, метод «вилучення — ін'єкції», метод «витрати — випуск», мультиплікатор витрат, надмірна зайнятість, незаплановані інвестиції у товарні запаси, потенційно необхідні сукупні витрати, потенційно рівноважний ВВП, простий мультиплікатор витрат, рецесійний розрив, рівноважний ВВП, сукупні витрати, фактичні сукупні витрати, фактично рівноважний ВВП.

Питання для обговорення

1. Переваги та недоліки кейнсіанської теорії рівноваги.
2. Динаміка сукупних витрат в економіці України та її вплив на економічне зростання.

Тестові завдання для самоперевірки знань

1. Зростання сукупних витрат у кейнсіанській моделі приведе до зрушення кривої сукупного попиту:
  - А. Вправо на величину зростання сукупних витрат, помножену на величину мультиплікатора;
  - Б. Вправо на величину зростання сукупних витрат.
  - В. Вліво на величину зростання сукупних витрат.
  - Г. Вліво на величину зростання сукупних витрат, помножену на величину мультиплікатора.
2. Що з перерахованого входить до поняття “ін'єкція”:
  - А. Інвестиції.
  - Б. Імпорт.
  - В. Податки.
  - Г. Заощадження.
3. Зовнішньоекономічна діяльність у частині імпорту:
  - А. Збільшує мультиплікатор витрат.
  - Б. Зменшує мультиплікатор витрат.
  - В. На мультиплікатор витрат не впливає.

- Г. Усі відповіді неправильні.
4. До заощаджень підприємств належить:
- А. Нерозподілений прибуток.
  - Б. Амортизація і власне майно.
  - В. Нерозподілений прибуток і доходи власників акцій.
  - Г. Нерозподілений прибуток і амортизація.
5. Будь-яке витрачання доходу не для купівлі вироблених у країні кінцевих товарів і послуг – це:
- А. Витікання.
  - Б. Видатки.
  - В. Ін'єкції.
  - Г. Витрати.
6. Будь-яке доповнення до споживчих видатків на купівлю продукції, вироблену всередині країни – це:
- А. Витікання.
  - Б. Видатки.
  - В. Ін'єкції.
  - Г. Витрати.
7. До витікань не відносяться:
- А. Заощадження.
  - Б. Податки.
  - В. Імпорт.
  - Г. Державні закупки.
8. До ін'єкцій не відносяться:
- А. Інвестиції.
  - Б. Експорт.
  - В. Імпорт.
  - Г. Державні закупки.
9. Найбільш мінливим компонентом сукупних видатків є:
- А. Видатки домогосподарств.
  - Б. Державні закупки.
  - В. Валові внутрішні приватні інвестиції.
  - Г. Чистий експорт.
10. Початкова зміна у сукупних видатках викликає нескінченний ланцюг вторинних споживчих видатків, які зменшуються з кожним наступним циклом і у підсумку багаторазово змінюють обсяг національного виробництва – це:
- А. Ефект мультиплікатора.
  - Б. Ефект Кейнса.
  - В. Ефект Пігу.
  - Г. Ефект відсоткової ставки.

Тематика рефератів

1. Значення теорії мультиплікатора-акселератора для економіки

ТЕМА 10

ЕКОНОМІЧНА ДИНАМІКА

Семінарське заняття №10 (2год.)

План семінарського заняття

1. Поняття, вимірники і фактори економічного зростання.

2. Типи економічного зростання і його джерела.
3. Темпи економічного росту.
4. Загальна логіка та схема макроекономічної моделі зростання.
5. Державне регулювання економічного зростання.
6. Економічне зростання і крива виробничих можливостей.
7. Модель макроекономічного зростання Харода-Домара.
8. Неокласична модель економічного зростання Р.Солоу. зростання за „золотим правилом“.
9. Сучасна теорія економічного зростання.

Основні поняття та терміни теми

Амортизація, граничні інвестиції, економічне зростання, економічний тренд, економічний цикл, екстенсивне зростання, ендогенні теорії економічного зростання, залишок Солоу, золоте правило нагромадження капіталу, інтенсивне зростання, капіталоозброєність за Золотим правилом, кейнсіанська теорія економічного зростання, модель Солоу..

Питання для обговорення

1. Припустимо, є дві країни з однаковими нормами заощадження, темпами приросту населення і технологічного прогресу, але в одній країні робоча сила високоосвічена, а в іншій – малоосвічена. ЧСі будуть у цих країнах, у відповідності з моделлю Солоу, розрізнятися темпи зростання сукупного доходу і темпи зростання доходу на душу населення?
2. Норма заощадження є одним із визначальних параметрів моделей зростання. За допомогою яких інструментів економічної політики держава може впливати на норму заощадження?
- 3 Поясніть, чому центральний банк не в змозі стабілізувати процентні ставки і грошову масу в економіці одночасно.

Тестові завдання для самоперевірки знань

1. Процес, коли в новому періоді не тільки збільшується виробництво тих самих товарів і послуг, що вже вироблялися раніше, а має місце й виробництво нових товарів і послуг з використанням нових технологій порівняно з минулим періодом, називається:
  - А. Економічне зростання.
  - Б. Економічний розвиток.
  - В. Економічна стійкість.
  - Г. Загальна тенденція до зростання.
2. Економічне зростання схематично можна зобразити як:
  - А. Переміщення кривої виробничих можливостей праворуч.
  - Б. Переміщення кривої виробничих можливостей ліворуч.
  - В. Переміщення кривої сукупної пропозиції ліворуч.
  - Г. Переміщення кривої сукупного попиту ліворуч.
3. Економічне зростання, яке досягається за рахунок розширення обсягів виробництва, тобто за рахунок використання більшої кількості виробничих ресурсів, має назву:
  - А. Екстенсивне економічне зростання.
  - Б. Інтенсивне економічне зростання.
  - В. Загальна тенденція до зростання.
  - Г. Економічний розвиток.
4. До чинників економічного зростання не належить:
  - А. Збільшення чисельності робочої сили.
  - Б. Технологічний прогрес.
  - В. Податкова політика.
  - Г. Накопичення основного капіталу.

5. Максимальну кількість одиниць засобів виробництва і предметів споживання, які виробляються при повному й ефективному використанні ресурсів у економіці, показує:
- А. Економічний цикл.
  - Б. Крива виробничих можливостей.
  - В. Цикл ділової активності.
  - Г. Правильної відповіді немає.
6. Кількість одиниць товару, якою необхідно пожертвувати заради виробництва однієї додаткової одиниці іншого товару, називають:
- А. Збільшенням сукупної пропозиції.
  - Б. Збільшенням сукупного попиту.
  - В. Альтернативною вартістю.
  - Г. Правильної відповіді немає.
7. До факторів, які стримують економічне зростання, можна віднести:
- А. Обмеження з боку сукупного попиту.
  - Б. Державне втручання у справи приватного бізнесу.
  - В. Ресурсні та екологічні обмеження.
  - Г. Всі вище перераховані відповіді.
8. До негативних наслідків економічного зростання можна віднести:
- А. Більш високий рівень життя.
  - Б. Позитивно впливає на авторитет країни.
  - В. Полегшує розв'язання проблем обмеженості ресурсів.
  - Г. Правильної відповіді немає.
9. До позитивних наслідків економічного зростання можна віднести:
- А. Більш високий рівень життя.
  - Б. Позитивно впливає на авторитет країни.
  - В. Всі вище перераховані відповіді.
  - Г. Правильної відповіді немає.
10. Що негативно впливає на економічне зростання?
- А. Підвищення продуктивності праці.
  - Б. Освіта.
  - В. Неприятливі погодні умови;
  - Г. Все вище перераховане.

Тематика рефератів

1. Економічне зростання в Україні та його протиріччя
2. Циклічність як форма економічного розвитку
3. Довгі хвилі Кондратьєва

ТЕМА 11

ДЕРЖАВА В СИСТЕМІ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Семінарське заняття №11 (2год.)

План семінарського заняття

1. Необхідність державного регулювання економіки.
2. Держава як суб'єкт регулювання економіки, межі втручання держави в економічний процес.
3. Форми державного регулювання економіки.
4. Співвідношення державного регулювання економіки з ринковим регулюванням.

5. Механізми державного впливу на економіку, інструменти державного регулювання економіки.

Основні поняття та терміни теми

Необхідність державного втручання в економіку, активна економічна політика, пасивна економічна політика, державний бюджет, бюджет із дефіцитом, бюджет із профіцитом, валові податки, чисті податки, трансферти, гранична податкова ставка, оптимальна податкова ставка, крива Лафера, державне споживання, державні заощадження, державні закупівлі, стабілізаційна політика, монетарна політика, фіскальна політика, автоматичні стабілізатори, модель AS-LM.

Питання для обговорення

1. Вплив бюджетного дефіциту на економічне зростання.
2. Еволюція монетарної політики в Україні.
3. Вплив трансфертних платежів на динаміку ОМВП.

Тестові завдання для самоперевірки знань

1. Основні положення класичної теорії макроекономічного регулювання:
  - A. Механізм саморегулювання економічної системи.
  - Б. Система державного регулювання.
  - В. Повна зайнятість ресурсів — норма економічної системи.
  - Г. Активна фіскальна політика.
2. Інструментами фіскальної політики є:
  - A. Відсоткова ставка та митний збір.
  - Б. Нормування обов'язкових банківських резервів.
  - В. Політика регулювання валютних операцій та міжнародних переказів капіталу.
  - Г. Державні закупівлі та чисті податки.
3. До прямих податків не належать:
  - A. Прибутковий податок з громадян.
  - Б. Податок на додану вартість.
  - В. Податок на прибуток підприємства.
  - Г. Усі відповіді неправильні.
4. При здійсненні стимулюючої фіскальної політики, що є менш збитковим для державного бюджету:
  - A. Збільшення чистих податків.
  - Б. Зменшення чистих податків.
  - В. Зменшення державних закупівель та збільшення чистих податків.
  - Г. Збільшення державних закупівель.
5. Якщо уряд щорічно буде прагнути до збалансованого бюджету, то цей бюджет:
  - A. Буде сприяти послабленню інфляції.
  - Б. Буде стимулювати сукупний попит.
  - В. Буде посилювати коливання у межах економічного циклу.
  - Г. Буде вирівнювати коливання у межах економічного циклу.
6. При інших рівних умовах великий бюджетний дефіцит у період повної зайнятості призводить до:
  - A. Скорочення міжнародної цінності національної валюти.
  - Б. Інфляції, обумовленої зростанням витрат.
  - В. Зростання реальної процентної ставки.
  - Г. Зниження реальної процентної ставки.
7. Фіскальна політика підвищує відсоткові ставки і зменшує інвестиційні видатки, що послаблює або взагалі ліквідує стимули фіскальної політики – це:
  - A. Ефект витіснення.

- Б. Теорема еквівалентності Рікардо.
В. Ефект політичного ділового циклу.
Г. Ефект скептицизму основного потоку.
8. Якої проблеми часу у зв'язку з проведенням фіскальної політики не буває:
А. Лаг розпізнавання;
Б Адміністративний лаг.
В. Лаг функціонування;
Г. Корпоративний лаг.
9. Для визначення ролі та ефективності фіскальної політики використовують:
А. Фактичний бюджет.
Б Бюджет за повної зайнятості.
В. Сальдо торгового балансу.
Г. Сальдо платіжного балансу.
10. Трансфертні платежі – це;
А. Виплати домашнім господарствам, які не обумовлені участю в процесі виробництва.
Б. Частина доходу, яка включаються в національний дохід.
В. Тільки виплати уряду окремим особам.
Г. Всі відповіді неправильні.
11. Урядова політика в галузі витрат та оподаткування називається:
А. Монетарною політикою.
Б. Політикою розподілу доходів.
В. Політикою, заснованій на кількісній теорії грошей.
Г. Фіскальною політикою.

Тематика рефератів

1. Фіскальна політика в Україні
2. Макроекономічні наслідки державної заборгованості

ТЕМА 12

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Семінарське заняття №12 (4год.)

План семінарського заняття

1. Світове господарство і національна економіка.
2. Вивіз капіталу як провідна форма міжнародних економічних відносин.
3. Міжнародна торгівля: роль, обсяг, структура, особливості.
4. Тарифні і нетарифні методи регулювання зовнішньої торгівлі. Аргументи на користь та проти політики протекціонізму.
5. Платіжний баланс.
6. Валютна система. Конвертованість валюти. Валютний курс: фактори, які впливають на його зміну.
7. Валютне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в країні.
8. Інтеграційні процеси у світовій економіці.
9. Міжнародний розподіл праці. Стан і перспективи участі України в міжнародній торгівлі.
10. Фактори, що впливають на ефективність економічної політики у відкритій економіці.
11. Макроекономічна рівновага невеликої відкритої економіки.
12. Загальна характеристика моделі Мандела-Флемінга.
13. Розвиток невеликої відкритої економіки за режиму гнучкого обмінного курсу. Механізм дії фіксованого обмінного курсу на економічні процеси.

14. Порівняльна характеристика наслідків економічної політики за різних режимів валютного регулювання. Проблема вибору.
15. Порівняльна оцінка впливу мобільності капіталу на результат макроекономічної політики.

Основні поняття та терміни теми

Світове господарство, відкрита економіка, закрита економіка, міжнародний поділ праці, міжнародна спеціалізація, міжнародна кооперація, інтернаціоналізація економіки, платіжний баланс, реальні потоки платіжного балансу, структура платіжного балансу, дебет платіжного балансу, кредит платіжного балансу, сальдо платіжного балансу, зовнішньоекономічна політика, торговельна політика, протекціонізм, митні тарифні бар'єри, нетарифні бар'єри, ліцензування, квотування, правові й адміністративні бар'єри, демпінг, лібералізм, валютні відносини, національна валюта, конвертованість, валютний курс.

Питання для обговорення

1. Механізми функціонування валютного ринку
2. Сучасні тенденції міжнародної торгівлі.
3. Вплив ТНК на розвиток економіки країни.

Тематика рефератів

1. Механізм зовнішньоекономічної політики
2. Зовнішньоекономічна політика в Україні
3. Етапи розвитку міжнародної валютної системи

Тестові завдання для самоперевірки знань

1. Сукупність національних економік, взаємопов'язаних і взаємодіючих між собою на основі міжнародного поділу праці, – це:
  - А. Відкрита економіка.
  - Б. Закрита економіка.
  - В. Світове господарство.
  - Г. Інтернаціоналізація.
2. До факторів, що впливають на спеціалізацію країн у світовому господарстві, відносять:
  - А. Географічне положення та природно-кліматичні умови.
  - Б. Ресурсні можливості.
  - В. Історичні традиції.
  - Г. Все вище перераховане.
3. Класифікація країн, що входять до світового господарства, відбувається:
  - А. У залежності від рівня економічного розвитку.
  - Б. У залежності від галузевої структури.
  - В. У залежності від ступеня інтеграції у світове господарство.
  - Г. Все вище перераховане.
4. Спеціалізація країн у виробництві певних товарів та послуг з метою реалізації їх на зовнішньому ринку – це:
  - А. Світове господарство.
  - Б. Міжнародний поділ праці.
  - В. Інтернаціоналізація країн.
  - Г. Відкритість економіки.
5. Міжнародна кооперація передбачає:
  - А. Спільну розробку науково-технічних проблем.
  - Б. Обмін науково-технічною інформацією.
  - В. Продаж і купівлю ліцензій, ноу-хау.
  - Г. все вище перераховане.

6. До показників відкритості економіки відносять:
- А. Відношення зовнішньоторговельного обороту на душу населення.
  - Б. Частка торговельного обороту у загальному обсязі виробництва.
  - В. Частка експорту у загальному обсязі виробництва.
  - Г. Все вище перераховане.
7. Міжнародний поділ праці поглиблюється завдяки:
- А. Дефіциту ресурсів.
  - Б. Загостренню конкурентної боротьби на внутрішньому ринку.
  - В. Організації виробництва за кордоном.
  - Г. Все вище перераховане.
8. До форм економічних відносин не належить:
- А. Міжнародна торгівля.
  - Б. Міжнародний рух капіталу.
  - В. Міжнародна трудова міграція.
  - Г. Свобода слова.
9. Систематичний звіт всіх економічних операцій, що відбуваються між окремими особами, фірмами і урядом однієї країни з аналогічними представниками інших країн упродовж року, характеризує показник:
- А. Міжнародний поділ праці.
  - Б. Відкритість економіки.
  - В. Платіжний баланс.
  - Г. Зовнішньоекономічна політика.
10. Політика захисту вітчизняного виробника від іноземних конкурентів – це:
- А. Зовнішньоекономічна політика.
  - Б. Політика протекціонізму.
  - В. Політика лібералізму.
  - Г. Політика інтернаціоналізації.
11. До позитивних наслідків політики протекціонізму можна віднести:
- А. Захист від демпінгу.
  - Б. Захист молодих галузей.
  - В. Збільшення зайнятості.
  - Г. Все вище перераховане.
12. До нетарифних бар'єрів не відносять:
- А. Ліцензування.
  - Б. Квотування.
  - В. Мито.
  - Г. Немає правильної відповіді.
13. Відкрита зовнішньоторговельна політика без торговельних бар'єрів – це політика:
- А. Зовнішньоекономічна.
  - Б. Протекціонізму.
  - В. Лібералізму.
  - Г. Інтернаціоналізації.
14. До негативних наслідків політики лібералізму можна віднести:
- А. Стимулювання конкуренції.
  - Б. Зменшення монополізму національних фірм.
  - В. Збільшення споживчого вибору.
  - Г. Незахищеність від демпінгу.

Тематика рефератів

1. Механізм зовнішньоекономічної політики
2. Зовнішньоекономічна політика в Україні
3. Етапи розвитку міжнародної валютної системи

Рекомендована література

Базова

1. Базилевич В.Д. Макроекономіка: Підручник / [В.Д. Базилевич, К.С. Базилевич, Л.О. Баластрик] За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2007. – 703 с.
2. Економічна теорія. Навч. посібн./ [В.С. Костюк, А.М. Андрущенко, І.П. Борейко]. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 520 с.
3. Батура О.В. Макроекономіка: Навчальний посібник/ О.В. Батура, О.Ф. Івашина, Л.Ф. Новікова. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 236 с.
4. Круш П.В. Макроекономіка. Навчальний посібник/ П.В. Круш, С.О. Тульчинський. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 328 с.
5. Мікроекономіка і макроекономіка / За ред. С.К. Будаговської. – К.: Основи, 2002. – 518 с.
6. Макроекономіка: Курс лекцій: Навчальний посібник для дистанційного навчання / За ред. В. В. Кириленка. – Тернопіль: „Економічна думка”, 2008. – 250 с.
7. Орищак Я. Основи курсу "Макроекономіка"/ Орищак Я. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2009. – 452.
8. Панчишин С. Макроекономіка: Навч. посібник/ С. Панчишин. – К.: Либідь, 2002. – 616 с.
9. Савченко А.Г. Макроекономіка: Підручник/ А.Г. Савченко. – К.: КНЕУ, 2005. – 441 с.

Допоміжна

10. Закон України «Про захист економічної конкуренції». Редакція від 11.08.2013 [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>
11. Закон України «Про ціни та ціноутворення». Редакція від 24.06.2015 [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5007-17>.
12. Закон України «Про Антимонопольний комітет». Редакція від 01.01.2015. [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3659-12>
13. Мочерний С.В. Економічна теорія: Підручник для студентів ВУЗів/ С.В. Мочерний – К.: Видавничий центр «Академія», 2009. – 464с.
14. Найденов В.С. Інфляція и монетаризм. Уроки антикризисной политики/ В.С. Найденов, А.Ю. Стенковский. – К.: ОАО БЦКФ, 2003. – 349 с.
15. Основи економічної теорії / За ред. П.В. Круша, В.І. Депутат, С.О. Тульчинський. – К.: Каравела, 2007. – 448 с.
16. Основи економічної теорії: Підручник у 2 кн. Кн. 2: Підприємництво, маркетинг, менеджмент. Відтворення в національному та світовому господарстві / Ю.В. Ніколенко, М.М. Віденко, А.В. Шегда та ін.; За ред. Ю.В. Ніколенка. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Либідь, 1998. – 272 с.
17. Радіонова І.Ф. Макроекономіка (теорія і політика)/ І.Ф. Радіонова. – К.: Таксон, 2004. – 346 с.
18. Роль держави у довгостроковому економічному зростанні // За ред. Б.Є. Кваснюка. – Київ; Харків, 2003. – 423 с.
19. Стельмах В.С. Грошово-кредитна політика в Україні/ В.С. Стельмах. – К.: Знання, 2003. – 421 с.
20. Тітьонко О.М. Система макроекономічного рахівництва/ О.М. Тітьонко. – К.: КНЕУ, 2002. – 188 с.
21. Ющенко В. Гроші: розвиток попиту та пропозиції в Україні/ В. Ющенко, В. Лисицький. – К.: Скарби, 2000. – 335 с.
22. Ястремський С.В., Грищенко О.Г. Основи мікроекономіки: Підручник/ С.В. Ястремський, О.Г. Грищенко. – К.: Знання, 1998, – 673 с.

Інформаційні ресурси

Наукові ресурси:

1. База данных экономики и права ПОЛПРЕД [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gntb.gov.ua/ua/e/temple.html?3d>
2. Бібліотечний інформаційно-освітній портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://librportal.org.ua/>
3. Виртуальная электронная библиотека – ВВМ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.velib.com/>
4. Електронні каталоги бібліотек України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://e-catalog.name/>
5. Електронна бібліотека Lib.com.ua [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lib.com.ua/>
6. Національна бібліотека імені В. І. Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/>
7. Українська бібліотека – «Джерело» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrlib.com/>
8. arXiv.org - загальнодоступні наукові публікації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://arxiv.org/>
9. eLIBRARY - Научная Электронная Библиотека [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elibrary.ru/>

Ресурси органів державної влади:

1. Президент України [Електронний ресурс]: офіційне Інтернет-представництво. - Режим доступу: <http://www.president.gov.ua>.
2. Верховна Рада України [Електронний ресурс]: офіційний веб-сайт. - Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
3. Кабінет Міністрів України [Електронний ресурс]: Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. - Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>.
4. Національний банк України [Електронний ресурс]: офіційний сайт. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
5. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]: офіційний веб-сайт. - Режим доступу: <http://me.kmu.gov.ua>.
6. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]: офіційний веб-сайт. - Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>.